

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING AQLIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA NUTQ O'STIRISH VOSITALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

*Ochilova Hilola Sheraliyevna - Nizomiy nomidagi
TDPU Maktabgacha ta'lim fakulteti o'qituvchisi*

Annatotsiya: Maktabgacha yoshdagi bola eshitadigari, ma'nosini tushunadigan, eslab qoladigan hamda qo'llaydigan so'zlarni asta-sekin tevarak-atrof bilan tanishish jarayonida ota-onalari, tengdoshlari axborotlari orqali, shuningdek, o'zining uncha ko'p bo'lmagan so'z zaxirasiga tayanib bilib oladi. Bola o'sib boradi, uning ehtiyojlari ko'payadi, yangi istaklari, qiziqishlari paydo bo'ladi.

Kalit so'zlar: tarbiyachi, nutq, madaniyat, pedagog, til, adabiyot, axborot, rivojlanish

Специфика средств речевого развития в развитии психических качеств дошкольников

Аннотация: Слово, значение которого дошкольник слышит, понимает, запоминает и использует, постепенно усваивается в процессе знакомства с окружающим миром через информацию родителей, сверстников, а также опираясь на свой не очень большой словарный запас. Ребенок растет, его потребности возрастают, появляются новые желания, интересы.

Ключевые слова: воспитатель, речь, культура, педагог, язык, литература, информация, развитие

Distinctive features of speech growing tools in the development of mental qualities of preschool children

Annotation: A preschooler can hear, understand the meaning, remember, and apply the vocabulary gradually through the information of their parents, peers, as well as relying on his own little vocabulary in the process of familiarizing himself with tevarak-surroundings. The child grows, his needs increase, new desires, interests appear.

Key words: educator, speech, culture, educator, language, literature, information, Development

Pedagog faoliyatining muvaffaqiyati pedagogik qobiliyatlarining mavjudligiga ham bog'liqdir. Pedagogik qobiliyatlar - pedagogik mahoratga erishishning zaminidir. Pedagogik qobiliyatlar tarkibiga: pedagogik kuzatuvchanlik, pedagogik tasavur, diqqatni taqsimlash, tashkilotchilik qobiliyati va pedagogik muomala kiradi. Pedagogik qobiliyatlar pedagogik faoliyat jarayonida, shuningdek, uni bu faoliyatga tayyorlash jarayonida shakllanadi. Pedagogik mahorat - yosh avlodga ta'lim-tarbiya berishni yuksak darajada va doimiy ravishda takomillashtirib borish san'atidir.

Tarbiyachi maktabgacha yoshdagi bolalarga tabiat, jamiyat hodisalari, kattalarning mehnati haqida boshlang'ich bilim va tushunchalar beradi, ularga madaniy axloq, o'z tengdoshlari va kattalar bilan madaniyatli munosabatda bo'lish, yaxshilik,

haqiqatgo'ylik, adolat, jasurlik, kamtarinlik, kattalarga hurmat bilan qarash, tabiatga qiziqish, kuzatuvchanlik, o'simlik va hayvonlarga g'amxo'rlik bilan qarash, mehnatsevarlik, kattalarning mehnati natijalarini asrab-avaylash kabi axloqiy sifatlarni tarbiyalaydi.

O'z nutqining nomukammalliklari haqida bilish uchun pedagog o'z o'rtoqlarining mulohazalariga quloq tutishi dardkor. Ochiq darslarni videokassetaga yozib olish va uni keyin muhokama qilish maqsadga muvofiqdir. Shunda tarbiyachi nutqini tovush, leksik vositalardan foydalanish, grammatik jihatdan rasmiylashtirish nuqtayi nazaridan tahlil qilish mumkin bo'ladi. Ayni paytda shuni hisobga olish lozimki nutqni yozib olish chog'ida tarbiyachining o'zini-o'zini nazorat qilishi evaziga nutq sifati yaxshilanadi. Shuning uchun nutqda aniqlangan kamchiliklarga tarbiyachining o'zi va uning o'rtoqlari diqqat-e'tibor bilan yondashishlari zarur. Nutqda aniqlangan kamchilik(nomukammalliklar)larni (yomon diksiya, leksik-grammatik rasmiylashtirishdagi xatoliklar va h.k.) tarbiyachi maxsus daftarga qayd etadi, so'ngra reja ishlab chiqadi va kamchiliklarni bartaraf etishga doir ishlarni tashkil qiladi. O'z tarbiyalanuvchilarida ana shunday kamchiliklar paydo bo'lishining oldini olish uchun pedagog o'z nutqiga nisbatan qanday talablarni qo'yishi zarur? Bolalar aniq va tushunarli so'zlaydigan, iboralar, so'zlar va har bir tovushni alohida-alohida aniq talaffuz etayotgan, ya'ni yaxshi diksiyaga ega bo'lgan pedagog yordamida ona tilidagi tovushlarni muvaffaqiyatli ravishda o'zlashtiradilar. Ko'pincha pedagoglarning talaffuzi biroz noaniq va tushunargiz bo'ladi, ular tovushlar va so'zlarni og'izni yetarli darajada ochmasdan talaffuz qiladilar, ayrim tovushlar yutib yuboriladi, undoshlar tushunarsiz talaffuz etiladi.

Yangi so'zlardan foydalanishda juda ehtiyot bo'lish zarur. Bir tomondan, bolalarning yoshini hisobga olish va ular tushuna oladigan so'zlarni tanlash, ikkinchi tomondan, doimiy ravishda yangi so'zlarni muomalaga kiritish, mavjud so'zlardan foydalanishni kengaytirish va ularning ma'nosini tushuntirib berish lozim. Pedagogning hikoyasi to'liq, chiroyli, so'zlari aniq tanlab olingan, grammatik jihatdan to'g'ri rasmiylashtirilgan va ifodali bo'lishi, uning alohida qismlari o'rtasida mantiqiy aloqa o'rnatilgan bo'lishi lozim.

Bolaning imkon doirasidagi va undan tashqaridagi nutq vositalari bilan faol dialogga kirishish, kattalarning savollariga va takliflariga javob berish, o'z istak-xohishlarini, hissiyotlarini, fikrlarini ifoda qilgan holda tashabbus ko'rsatib fikr bildirishga intilishini qo'llab-quvvatlash; tengdoshlari ishlariga qiziqishini, o'z taassurotlarini ular bilan o'rtoqlashishni istashini, o'yin harakatlarini, ro'y berayotgan hodisaga munosabatini nutq bilan ifodalashga qiziqishini rag'batlantirish; shaxsiy tajribadan kelib chiqqan holda bolaning o'ziga yaqin mavzular bo'yicha, hayvonlar hayoti, transport (shahar) haqida vaziyatdan tashqari dialog qilishga undash. Bolalarni buyumlar, ularning harakati va sifatini belgilash uchun so'zlardan foydalanishga undash.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Babayeva, D. R., & Ochilova, X. S. (2022, October). MAKTABGACHA YOSHDA GI BOLALARNI NUTQ O'STIRISH ORQALI MUSTAQIL

FIKRLASHGA O'RGATISH. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 8, pp. 21-23).

2. Sheraliyevna, O. N. (2023). МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISH YO 'LLARI. Лучшие интеллектуальные исследования, 8(4), 70-75.

3. Sheraliyevna, O. N. (2023). МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALAR NUTQINING GRAMMATIK TO'G'RILIGINI SHAKLLANTIRISH. Лучшие интеллектуальные исследования, 10(1), 179-185.

4. У Ёзиева, Ф Абдиева Мактабгача таълим ташкилоти самарадорлигини оширишда ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш муаммолари Общество и инновации 2 (11/С), 111-114

5. Ф Абдиева МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИ ДИРЕКТОРЛАРИНИНГ БОШҚАРУВ МАДАНИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ Ссиенсе анд инноватион 1 (Б8), 2154-2156

6. ФФ қизи Абдиева МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИ РАЎБАРИНИНГ БОШҚАРУВ МАДАНИЯТИНИ ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВЛАР АСОСИДА РИВОЖЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИ ИНТЕРНАЦИОНАЛ СОФЕРЕНСЕС 1 (2), 397-400

7. Mukhiddinova, M. (2023). ABOUT THE PRAGMATICS OF DEACTIVE PRONOUNS IN THE KOREAN LANGUAGE. *SPAST Abstracts*, 2(02).

8. Mukhiddinova, M. (2021). A question about pronouns in a Korean sentence. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(9), 208-211.

9. Dek-Khenovna, K. N., & Batirovna, M. M. (2019). To the study of the role of pronouns and pronominal words in Korean language (on elementary level teaching material). *Вестник науки и образования*, (19-1 (73)), 47-52.

10. Mukhiddinova, M. PRONOUNS IN COMMUNICATIVE SENTENCES IN KOREAN. *ТОШКЕНТ-2021*, 52.

11. Norboevna, R. N. (2021, April). IMPROVING THE MEMBERSHIP SYSTEM IN ECOLOGICAL EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN. In *Archive of Conferences* (Vol. 20, No. 1, pp. 97-98).

12. Ravshanova, N. N. (2020). THE PRINCIPLE OF CONTINUITY IN ENVIRONMENTAL EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(6), 369-374.

9. Nigmatov, A. N., & Ravshanova, N. N. (2020). Scientific Preschool Environmental Education and Training Research Methodology. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 2(08), 23-31.